

Krzysztof Motacki

Wschodnioeuropejska Akademia Nauk Stosowanych, Białystok, Polska

ZNACZENIE WZMOCNIONEJ WYSUNIĘTEJ OBECNOŚCI NATO DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI I KRAJÓW BAŁTYCKICH

THE IMPORTANCE OF NATO ENHANCED FORWARD PRESENCE FOR THE SECURITY OF POLAND AND THE BALTIC STATES

Abstrakt: Zasadniczym celem NATO jest zagwarantowanie wolności i bezpieczeństwa wszystkim jego członkom za pomocą środków zarówno politycznych, jak i militarnych. Podczas zimnej wojny sojusz miał chronić przed niebezpieczeństwami pochodzącymi ze strony Związku Sowieckiego. Po upadku komunizmu groźba dużej wojny w Europie przestała istnieć, co wpłynęło na zaangażowanie NATO w operacje poza obszarem traktatowym. Ten stan utrzymywał się do czasu rosyjskiej aneksji Krymu i jej późniejszej agresji przeciwko Ukrainie w 2022 r. Sytuacja ta zmieniła środowisko bezpieczeństwa w Europie, co spowodowało powrót do strategii obrony kolektywnej. Państwa NATO (w szczególności Polska i kraje bałtyckie) zaczęły podejmować działania mające na celu zwiększenie bezpieczeństwa wschodniej flanki sojuszu. Miało to swoje odbicie w decyzjach podejmowanych podczas szczytów NATO, począwszy od szczytu w Walii w 2014 r. Dwa lata później, podczas szczytu w Warszawie, zaakceptowano inicjatywę wzmocnionej Wysuniętej Obecności (eFP). Cztery wielonarodowe, batalionowe grupy bojowe zostały rozmieszczone w Estonii, Łotwie, Litwie i Polsce. Dodatkowo w Polsce sformowano dowództwo Wielonarodowej Dywizji Północny-Wschód (MND NE). Niniejszy tekst przedstawia kontekst powołania eFP, jego stan obecny i perspektywy na przyszłość. Celem artykułu jest podkreślenie niezwykle istotnej roli odstraszającej, jaką eFP odgrywa w domenie lądowej krajów tej części Europy.

Słowa kluczowe: NATO, flanką wschodnią, odstraszanie i obrona, wzmocniona Wysunięta Obecność, grupy bojowe eFP

Abstract: The fundamental objective of NATO is to guarantee freedom and security for all its members through both political and military means. During the Cold War, the alliance was intended to protect against dangers coming from the Soviet Union. After the fall of communism, the threat of a major war in Europe ceased to exist, which influenced NATO's involvement in operations outside the treaty area. This state of affairs continued until the Russian annexation of Crimea and its further aggression against Ukraine in 2022. This situation changed the security environment in Europe, resulting in a return to a collective defense strategy. NATO countries (in particular, Poland and the Baltic states) began to take steps to enhance the security of the alliance's eastern flank. This was reflected in decisions made at NATO summits, starting with the 2014 summit in Wales. Two years later, at the Warsaw summit, the Enhanced Forward Presence (eFP) initiative was approved. Four multinational, battalion-sized battle groups were deployed in Estonia, Latvia, Lithuania and Poland. In addition, the headquarters of the Multinational Division Northeast (MND NE) was formed in Poland. This text presents the context of the establishment of the eFP, its current status and future prospects. The purpose of the article is to highlight the extremely important deterrent role that the eFP plays in the land domain of countries in this part of Europe.

Keywords: NATO, Eastern Flank, deterrence and defence, enhanced Forward Presence, eFP Battle Groups

Wprowadzenie

NATO, czyli sojusz powstały w 1949 r., miał za zadanie obronę państw członkowskich przed atakiem ze strony ZSRR i państw satelickich. Aktem prawnym, będącym podstawą paktu, jest Traktat Północnoatlantycki, którego artykuł 5 brzmi: „Strony zgadzają się, że zbrojna napaść na jedną lub więcej z nich w Europie lub Ameryce Północnej będzie uznana za napaść przeciwko nim wszystkim...”¹. Podczas

¹ *Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20000870970/O/D20000970.pdf> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).

zimnej wojny NATO zrealizowało swoje zasadnicze zadanie, odstraszając przed wybuchem otwartego konfliktu zbrojnego na swoim obszarze.

Po rozwiązaniu Układu Warszawskiego NATO zaczęło angażować się w operacje innego typu. Pierwszym przykładem nowego podejścia była interwencja w Kosowie podczas konfliktu zbrojnego w 1999 r. W 2003 r. rozpoczęto misję stabilizacyjną w Afganistanie, tym samym wychodząc poza obszar traktatowy. Miało to duże znaczenie dla rozwoju sił zbrojnych państw członkowskich, które zaczęły zwracać większą uwagę na siły lżejsze, zdolne do przerzutu na duże odległości i przygotowane do prowadzenia działań stabilizacyjnych.

Dotychczasowy paradygmat został jednak zakwestionowany przez znaczącą zmianę w środowisku bezpieczeństwa w Europie, spowodowaną agresywną polityką Federacji Rosyjskiej skierowaną przeciwko Ukrainie. Zabór Krymu, wspieranie separatystów we wschodniej Ukrainie, a następnie pełnoskalowa agresja Rosji z 24 lutego 2022 r. stworzyły zupełnie nową sytuację. Okazało się, że przy użyciu znaczącego potencjału militarnego zmiana granic w Europie jest znów możliwa. Ten scenariusz budzi słuszne obawy państw członkowskich NATO, zwłaszcza tych położonych na wschodniej flance Sojuszu i graniczących z Rosją. Mowa o krajach bałtyckich, w tym o Polsce, a także Norwegii i Finlandii.

Nowe realia wymagały podjęcia przez NATO działań, mających na celu przede wszystkim skuteczne odstraszanie, a w razie potrzeby – skuteczną obronę terytorium państw członkowskich. Pierwsze decyzje zostały podjęte podczas szczytu w Walii w 2014 r., kolejne podczas szczytu w Warszawie w 2016 r. Wtedy zaczęto realizować koncepcję wzmocnionej Wysuniętej Obecności (enhanced Forward Presence: eFP), zgodnie z którą batalionowe grupy bojowe zostały rozmieszczone w Estonii, Łotwie, Litwie i Polsce. Przyjęto też polską propozycję sformowania dowództwa szczebla dywizyjnego, które miało koordynować działania tych grup.

eFP było i nadal jest jedną z wielu inicjatyw, które mają na celu zapewnienie nienaruszalności granic państw członkowskich. Równocześnie, ze względu na swe zadania, strukturę i wielonarodowość, jest inicjatywą unikalną. Celem niniejszego artykułu jest podkreślenie istotnej roli odstraszającej, którą wzmocniona Wysunięta Obecność odgrywa w domenie lądowej, a zwłaszcza na wschodniej flance NATO. W procesie badawczym wykorzystano takie metody, jak analiza literatury i dostępnych źródeł, a przede wszystkim obserwacja uczestnicząca autora, który był odpowiedzialny za formowanie, a następnie dowodzenie Wielonarodową Dywizją Północny Wschód.

Zmiany w środowisku bezpieczeństwa Polski

Aneksja Krymu z 2014 r. była ogromnym zaskoczeniem dla całego świata. Odbyła się niespodziewanie, bardzo szybko i praktycznie bez rozlewu krwi. Można ocenić, że umiejętne wykorzystanie siły militarnej – głównie w postaci tzw. „zielonych ludzików”, czyli zamaskowanych, rosyjskich żołnierzy bez oznak umożliwiających identyfikację ich przynależności państwowej – oraz działalność służb specjalnych, agresywna propaganda, dezinformacja oraz pasywność strony ukraińskiej spowodowały, że półwysep szybko znalazł się w rękach rosyjskich.

Wykorzystano także obecność rosyjskiej ludności, stanowiącej do 60 proc. miejscowej populacji. W ramach referendum przeprowadzonego 18 marca 2014 r., według rosyjskich danych, w przeważającej większości głosowała ona za przyłączeniem Krymu do Federacji Rosyjskiej². Nie można nie zauważyć, że wywierano presję na społeczeństwo, a ponadto referendum nie wyrażało opinii wszystkich mieszkańców – np. większość krymskich Tatarów nie wzięła w nim udziału. Ukraina nie uznała referendum i potraktowała je jako preludium do bezprawnej aneksji części kraju. Podkreślano,

² F.S. Larrabee, P.E. Wilson, J. Gordon IV, *The Ukrainian Crisis and European Security. Implications for the United States and US Army*, RAND Research Report, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR903.html, s. 6.

że mieszkańcy okupowanego terytorium byli zmuszani do głosowania siłą i groźbami, a wyniki są całkowicie niewiarygodne. 27 marca 2014 r. referendum i aneksja Krymu zostały uznane przez Zgromadzenie Ogólne ONZ za nieważne.

Podobną strategię Rosja próbowała zastosować na południowym wschodzie Ukrainy. Udzieliła wsparcia separatystom w Donbasie, zmierzającym do proklamowania niezależności Republik Ludowych w Doniecku i Ługańsku, a także angażowała w walkach swoje regularne jednostki³. Działania podjęte przez stronę ukraińską w ramach operacji antyterrorystycznej uniemożliwiły powtórkę scenariusza krymskiego.

Zmieniona sytuacja w regionie budziła zaniepokojenie wielu państw, w tym Polski i pozostałych krajów bałtyckich, a także Rumunii i Bułgarii. Reakcja szeroko rozumianego Zachodu na te wydarzenia była zróżnicowana. Stany Zjednoczone potępiły działania Rosji i zdecydowały się na nałożenie sankcji gospodarczych. Odpowiedź Unii Europejskiej była mniej jednoznaczna; pojawiła się grupa państw chcących podjąć zdecydowane działania, jak również grupa zwolenników umiarkowanej reakcji, mającej na celu nieprovokowanie Rosji do dalszych działań. Dopiero dalsze agresywne postępowanie tego kraju doprowadziły do przyjęcia wspólnego stanowiska w postaci nałożenia sankcji na Rosję. Reakcja NATO była bardziej stanowcza. Na wniosek Polski Sojusz odwołał się do artykułu 4 traktatu waszyngtońskiego i podjął zdecydowane działania, mające na celu wzmocnienie wschodniej flanki NATO. Skierowano w ten rejon dodatkowe siły, a także zintensyfikowano wspólne szkolenie państw Sojuszu. Była to reakcja o charakterze krótko – i średnioterminowym, lecz jednocześnie rozpoczęto prace nad długoterminową, strategiczną adaptacją do zmienionej sytuacji.

Polska należała do grupy państw, które były wysoce zainteresowane tym, aby wzmocnienie wschodniej flanki przyjęło jak najtrwalszy i długofalowy charakter. W tym celu 22 lipca 2014 r. w Warszawie

³ P. Żochowski, R. Sadowski, M. Menkiszak, *Rosyjska interwencja zbrojna we wschodniej Ukrainie*, OSW, 3 września 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-09-03/rosyjska-interwencja-zbrojna-we-wschodniej-ukrainie> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).

odbyło się spotkanie prezydentów Polski, Czech, Słowacji, Węgier, Litwy, Łotwy, Estonii, Bułgarii i Rumunii, podczas którego przedyskutowano oczekiwania wobec zbliżającego się szczytu NATO⁴.

Obecna sytuacja w Ukrainie jest przykładem realizacji polityki Kremla, który nie cofa się przed użyciem siły w osiągnięciu swoich celów, zmierza do ciągłego rozszerzania strefy wpływów i zwiększania znaczenia w świecie. Udana demokratyzacja Ukrainy – państwa postrzeganego jako bliskie Rosji w wymiarze kulturowym, językowym i mentalnym – stwarzałyby zagrożenie dla dalszego trwania reżimu Putina, którego celem jest osłabianie Ukrainy, blokowanie jej transformacji i zbliżenia do struktur europejskich. Agresja z 24 lutego 2022 r. była kolejnym etapem realizacji polityki Putina względem Ukrainy, jak dotąd – najbardziej agresywnym i krwawym.

Agresywna polityka Rosji nie ogranicza się jednak do jej najbliższego sąsiedztwa. Zaangażowanie militarne w wojnę domową w Syrii, działania w cyberprzestrzeni, oddziaływanie informacyjne w stosunku do innych państw, w tym ingerowanie w przebieg wyborów, jednoznacznie pokazują, że Rosja od dawna używa rozmaitych metod w różnych częściach świata, aby osiągać swoje długofalowe cele.

Rosja od wielu lat rozbudowuje i unowocześnia jednocześnie swoje siły zbrojne. Przykładem mogą być duże ćwiczenia, np. ZAPAD, realizowane poza rutynowym cyklem szkoleń (ostanie z nich odbyło się w 2021 r.). Najważniejsza, aktywna faza, poprzedzona wielomiesięcznymi przygotowaniem, miała miejsce na obszarze Zachodniego Okręgu Wojskowego, a także na morzach Bałtyckim i Arktycznym. Bardzo ważną rolę w tym ćwiczeniu odegrała także Białoruś, która – według Kremla – została określona jako uczestnik „połączonego strategicznego ćwiczenia”⁵.

Scenariusz ćwiczenia przewidywał, że zachodnia koalicja, składająca się z fikcyjnych państw, zdecydowała się na użycie siły do destabilizacji Białorusi po tym, gdy inne środki okazały się nieskuteczne.

⁴ S. Koziej, P. Pietrzak, *Szczyt NATO w Walii: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/11-29%20koziej%20pietrzak.pdf> (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

⁵ M. Clark, G. Bartos, *Russia's Zapad-2021 Exercise*, <https://www.understandingwar.org/backgroundunder/russia%E2%80%99s-zapad-2021-exercise>, (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

Pierwsza faza ćwiczenia symulowała działania ofensywne tych fikcyjnych państw (prawdopodobnie przedstawiających kraje bałtyckie, Polskę i kraje skandynawskie), opanowanie przez nie zachodniej Białorusi i ataki na marynarkę wojenną Rosji. W tej fazie testowano zdolność Rosji do przeprowadzenia mobilizacji i przemieszczenia rezerw, przeciwdziałania uderzeniom z powietrza i prowadzenie lokalnych kontrataków. Faza druga symulowała kontruderzenie, które miało na celu odzyskanie zachodniej Białorusi, testując tym samym zdolność do koordynowania i prowadzenia konwencjonalnych operacji na dużą skalę. W ramach tej fazy siły rosyjskie, białoruskie oraz innych państw sojuszniczych przeprowadziły szereg ćwiczeń na poligonach w Rosji i Białorusi⁶.

Zgodnie z danymi przedstawionymi przez stronę rosyjską w ćwiczeniach miało ogółem wziąć udział do 200 tys. żołnierzy, co oznacza jednocześnie, że były to największe ćwiczenia przeprowadzone w Europie od blisko 40 lat⁷. Nawet jeśli ta liczba została zawyżona dla celów propagandowych, to i tak można przypuszczać, że skala przedsięwzięcia była bardzo duża. Nie należy również zapominać, że był to sprawdzian działania struktur państwowych w warunkach konfliktu zbrojnego. Ponadto zarówno okres przygotowawczy, jak i przebieg fazy aktywnej były wykorzystywane do prowadzenia intensywnych kampanii informacyjnych, mających na celu przedstawienie działań Rosji i Białorusi jako obronnych, wynikających z rzekomej narastającej agresji NATO.

Modernizacja sił zbrojnych Rosji, realizowana zgodnie z przyjętą pod koniec 2014 r. „Wojskową doktryną Federacji Rosyjskiej”⁸, dotyczyła różnorodnych aspektów tej armii. W maju 2021 r. poinformowano np. o sformowaniu nowej 18. Dywizji Zmechanizowanej, na którą składały się trzy pułki zmechanizowane i pułk pancerny, i która

⁶ *ibidem*.

⁷ A. Wilk, P. Żochowski, *Ćwiczenia «Zapad 2021». Rosyjska strategia w praktyce*, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/komentarze_405_1.pdf (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

⁸ T. Smura, R. Lipka, *Program modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej – stan realizacji i perspektywy powodzenia*, <https://pulaski.pl/wpcontent/uploads/2015/02/> (dostęp: 10. marca 2024 r.).

jesienią 2021 r. miała osiągnąć gotowość bojową⁹. Wprowadzano także nowy sprzęt oraz nowe sposoby jego użycia. Jedną z najbardziej powszechnych koncepcji było tworzenie tzw. baniek antydostępowych, określanych angielskim skrótem A2/AD (Anti-Access/Area Denial). Polegały one na koncentracji środków przeciwlotniczych, przeciwraкетowych, przeciwokrętowych i walki radioelektronicznej w jednym obszarze.

Swoistym bastionem tego rodzaju jest graniczący z Polską obwód królewiecki. Rozmieszczanie tego typu środków w tym regionie jest elementem rosyjskiej strategii, mającej na celu uniemożliwienie przyścia z pomocą państwom znajdującym się na wschodniej flance NATO. Ponadto w samym obwodzie zwiększono potencjał wojskowy – wprowadzono najnowocześniejsze w swojej klasie rakiety Iskander¹⁰. Deklarowany zasięg pocisków wynosi do 500 km, choć według opinii wielu analityków jest znacznie większy¹¹.

Przygotowania te znalazły swój finał 24 lutego 2022 r., kiedy nastąpiła niczym niesprowokowana agresja Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Pierwotny plan szybkiej „operacji specjalnej”, mającej na celu zajęcie kraju i powołanie rosyjskiego rządu w Kijowie, nie został, na szczęście, zrealizowany.

Bohaterski opór narodu ukraińskiego, wspartego znaczącą pomocą państw zachodnich – w tym Polski, która udzieliła jej sprzętu wojskowego w najbardziej krytycznym momencie – umożliwił wyparcie agresora z kierunku kijowskiego i charkowskiego oraz odzyskanie części zajętych obszarów na południu kraju. Wojna jednak trwa nadal, zmieniając swój charakter na bardziej statyczny, lecz nie mniej krwawy. Wojna „na wyniszczenie” faworyzuje stronę rosyjską

⁹ A. Wróbel, *Media: Rosja kończy formowanie dywizji zmechanizowanej w obwodzie kaliningradzkim*, <https://forsal.pl/swiat/rosja/artykuly/8162476,media-rosja-konczy-formowanie-dywizji-zmechanizowanej-w-obwodzie-kaliningradzkim.html> (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).

¹⁰ P. Marzec, *Kreml potwierdza: W Kaliningradzie rozmieszczono Iskandery. Komentatorzy nie mają wątpliwości*, https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-kreml-potwierdza-w-kaliningradzie-rozmieszczono-iskandery-ko,nId,2518934#crp_state=1 (dostęp: 17 grudnia 2023 r.).

¹¹ M. Dura, *«Iskandery» poza kontrolą. Przekraczają deklarowany zasięg*, strona internetowa Defence24, 12 stycznia 2020 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/iskandery-pozza-kontrola-przekraczaja-deklarowany-zasieg> (dostęp 18 lutego 2024 r.).

ze względu na jej potencjał demograficzny, przemysłowy oraz przedstawienie gospodarki na stopę wojenną. W tej sytuacji wsparcie ze strony Zachodu nabiera jeszcze większej wagi.

Trudno prognozować, kiedy i w jaki sposób zakończy się ta wojna. Można jednak założyć, że niebezpieczeństwo agresji rosyjskiej nie zniknie, a zagrożenie będzie dotyczyć również państw NATO, zwłaszcza tych położonych na wschodniej flance sojuszu: Estonii, Łotwy, Litwy i Polski.

Wzmacnianie wschodniej flanki NATO

NATO jest sojuszem polityczno-wojskowym, w którym decyzje są podejmowane na zasadzie jednomyślności. Te najważniejsze zapadają na szczytach NATO, które z formalnego punktu widzenia są spotkaniami Rady Północnoatlantyckiej (*North Atlantic Council*, NAC) na jej najwyższym szczeblu, składającej się z szefów państw lub rządów.

Pierwszym szczytem, który odbył się po agresji Rosji na Ukrainę i zajęciu Półwyspu Krymskiego, był szczyt w Walii (4–5 września 2014 r). Na początku podsumowania zaznaczono, że sytuacja, w której znalazła się Ukraina, jest momentem szczególnym w kontekście całego bezpieczeństwa euroatlantyckiego. Rosyjskie działania zmieniły postrzeganie Europy jako całości – wolnej i żyjącej w pokoju.

W odpowiedzi na nowe wyzwania na wschodzie przyjęto program działań dotyczący podwyższenia stopnia gotowości bojowej (*Readiness Action Plan*, RAP). Miał on na celu wzmocnienie obrony kolektywnej NATO oraz zdolności reagowania kryzysowego. W jego ramach przewidywano zastosowanie odpowiednich działań (na lądzie, w morzu i powietrzu) w sposób rotacyjny, elastyczny i stosowny do zmieniającej się sytuacji, aby zapewnić jak najskuteczniejsze odstraszanie i obronę. Zintensyfikowano też działalność szkoleniową i zaakcentowano wagę planowania wyprzedzającego.

Zwiększono gotowość Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force*, NRF). W ich ramach sformowano także Połączone Siły Zadaniowe Bardzo Wysokiej Gotowości (*Very High Readiness Joint Task Force*, VJTF), zdolne do przemieszczania się w ciągu kilku dni. Składają się one z komponentu lądowego oraz elementów powietrznych, morskich i sił specjalnych. Wskazano na wagę niezbędnej infrastruktury, składowania sprzętu i zapasów oraz szeroko rozumiane wsparcie ze strony kraju-gospodarza. Zaakceptowano stworzenie Grup Integracji Sił NATO (*NATO Force Integration Unit*, NFIU). Zobowiązano się też do wzmocnienia Stałych Sił Morskich. Dla naszego regionu bardzo istotna była decyzja o zwiększeniu gotowości i zdolności Wielonarodowego Korpusu Północny Wschód¹².

Dwa lata później, w 2016 r., odbył się kolejny szczyt NATO – tym razem w Warszawie. Wskazano, że destabilizujące działania Rosji obejmują: nielegalną i bezprawną aneksję Krymu, umyślną destabilizację wschodniej Ukrainy, przeprowadzanie dużych ćwiczeń bez zapowiedzi (co stoi w sprzeczności z postanowieniami Dokumentu Wiedeńskiego); prowokacyjne działania w pobliżu granic NATO, w tym w obszarze Morza Bałtyckiego, Czarnego i wschodniej części Morza Śródziemnego; nieodpowiedzialną i agresywną retorykę dotyczącą broni atomowej; powtarzające się naruszenia przestrzeni powietrznej NATO. Ponadto uznano, że interwencja wojskowa, znacząca militarna obecność, wsparcie reżimu w Syrii oraz wykorzystanie obecności na Morzu Czarnym w celu projekcji siły na Morze Śródziemne powodują dalsze zagrożenia dla bezpieczeństwa innych państw i sojuszników. Dokonano także przeglądu skuteczności działań zaaprobowanych na szczycie w Walii, uznano ich efektywność i podjęto decyzję o dalszym wzmocnieniu odstraszania i gotowości do obrony Sojuszu. W tym celu ustanowiono wzmocnioną Wysuniętą Obecność (eFP) sił NATO w krajach bałtyckich i Polsce, czyli na wschodniej flance Sojuszu. Zaaprobowano też dostosowaną Wysuniętą Obecność (*tailored Forward Presence*, tFP) w południowej części flanki wschodniej,

¹² *Wales Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm#rap (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).

w rejonie Morza Czarnego. Podkreślono również, że interoperacyjność sił zbrojnych państw członkowskich jest rzeczą fundamentalną dla sukcesu Sojuszu. Jest ona rozwijana przez wspólne szkolenia i ćwiczenia, wprowadzanie standardów NATO i wspólnych rozwiązań technicznych, a także przez uczestnictwo sił zbrojnych we wspólnych operacjach. Umożliwia skuteczne współdziałanie nie tylko w ramach NATO, lecz także w ramach operacji narodowych, koalicyjnych czy tych prowadzonych pod egidą EU oraz ONZ.

Uznano, że wiarygodne odstraszenie i gotowość do obrony są podstawowymi sposobami zapobiegania konfliktom i wojnom. Są one uzależnione od właściwego zestawu zdolności nuklearnych, konwencjonalnych i tych w zakresie obrony przeciwrakietowej¹³.

Na kolejnym szczycie w Brukseli z 2018 r. zwrócono uwagę na problem mobilności, związany z przekraczaniem granic poszczególnych państw. Ustalono, że do końca 2019 r. czas otrzymywania zgód na przemieszczenie wojsk drogą lądową, morską czy powietrzną zostanie skrócony do 5 dni. Do końca 2018 r. miały także zostać ustalone główne i alternatywne drogi zaopatrywania. Zainicjowano wówczas regularne ćwiczenia w tym obszarze, które miały pomagać w doskonaleniu tego procesu. Ogłoszono również Inicjatywę Gotowości NATO (*NATO Readiness Initiative*, NRI), zgodnie z którą kraje członkowskie mają posiadać 30 batalionów, 30 eskadr i 30 okrętów w gotowości do 30 dni.

W Brukseli podjęto także decyzje dotyczące wzmocnienia struktury dowodzenia NATO. Ogłoszono rozpoczęcie tworzenia w Belgii Centrum Operacji Cybernetycznych (*Cyberspace Operations Centre*, COC), którego zadaniem będzie zapewnienie świadomości sytuacyjnej i koordynacja działalności NATO w tej domenie. Ustanowiono zarówno Dowództwo Sił Połączonych (*Joint Force Command*, JFC) w Norfolk w USA, mające za zadanie zapewnienie bezpieczeństwa linii komunikacyjnych wiodących przez Atlantyk, jak i Połączone Dowództwo Wsparcia (*Joint Support and Enabling Command*, JSEC)

¹³ *Warsaw Summit Communiqué*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm (dostęp: 14 grudnia 2023 r.).

w Ulm w Niemczech, odpowiedzialne za wsparcie w zakresie przemieszczenia i zabezpieczenia wojsk w obszarze tyłowym.

W podsumowaniu odnotowano potrzebę powołania dwóch dodatkowych dowództw komponentu lądowego, mających zdolność dowodzenia kilkoma korpusami. Zaaprobowano rumuńską propozycję sformowania dowództwa szczebla korpusu, a także łączoną propozycję Danii, Estonii i Łotwy w zakresie utworzenia Wielonarodowego Dowództwa Dywizji¹⁴.

Szczyt w Londynie w 2019 r. był szczególny, gdyż świętowano podczas niego 70-lecie Sojuszu. Komunikat końcowy był krótki: podkreślał rolę i znaczenie NATO oraz nakreślał kierunki na przyszłość. Za najważniejsze zagrożenia uznano: agresywne działania Rosji, terroryzm we wszelkiej postaci, państwowy i niepaństwowy, niestabilność powodującą nielegalną migrację oraz zagrożenia cybernetyczne i hybrydowe. Z perspektywy naszego regionu bardzo istotny był fakt, iż – pomimo wcześniejszych ostrzeżeń wypowiedzianych przez prezydenta Turcji, że nie poprze planu wzmocnienia możliwości obronnych Polski i krajów bałtyckich, jeśli kraje Sojuszu nie uznają kurdyjskich milicji w Syrii za terrorystów – ostatecznie tak się nie stało. 4 grudnia 2019 r. sekretarz generalny NATO Jens Stoltenberg poinformował, że uczestnicy szczytu zgodnie uzgodnili aktualizację NATO-wskich planów obronnych dla Polski i państw bałtyckich¹⁵.

Na szczycie w Brukseli w 2021 r. ustalono agendę NATO 2030, wytyczającą kierunki rozwoju sojuszu oraz konieczność opracowania nowej koncepcji strategicznej w 2022 r. Odniesiono się do rosnącego potencjału militarnego Rosji, w tym do rozmieszczenia nowoczesnych pocisków raketowych w obwodzie królewieckim i wojskowej integracji z Białorusią. Zauważono intensyfikację działań hybrydowych przeciwko krajom NATO, w tym ingerencję w wybory, kampanie dezinformacyjne, ataki cybernetyczne, a także operacje

¹⁴ *Brussels Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

¹⁵ B. Bodalska, *Prezydent Duda: Szczyt NATO sukcesem Sojuszu i Polski*, <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-e/news/prezydent-duda-szczyt-nato-sukcesem-sojuszu-i-polski> (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).

przeprowadzane przez służby specjalne, których skutkiem były ofiary śmiertelne i zniszczenie elementów infrastruktury. W kwestii eFP podkreślono, że dąży się do integracji grup bojowych NATO z siłami narodowymi państw, w których stacjonują¹⁶.

Po agresji na Ukrainę zwołano wirtualny szczyt NATO. W wydanym 25 lutego 2022 r. oświadczeniu silnie potępiono pełnoskalową inwazję Rosji, wzywając do natychmiastowego przerwania działań i wycofania wojsk. NATO zobowiązało się do kontynuacji politycznego i praktycznego wsparcia Ukrainy. Aktywowano plany obronne i potwierdzono, że przemieszczenie sił do wschodniej części sojuszu jest w trakcie realizacji oraz że zostaną zapewnione silne i wiarygodne odstraszenie oraz obrona terytorium NATO, zarówno teraz, jak i w przyszłości¹⁷.

Na kolejnym szczycie, zwołanym 24 marca 2022 r. w Brukseli, stwierdzono, że w reakcji na działania Rosji rozmieszczono na wschodniej flance elementy Sił Odpowiedzi NATO, czyli 40 000 żołnierzy wraz z siłami powietrznymi i morskimi pod dowództwem NATO, wspierane przez siły narodowe. Ogłoszono również formowanie czterech dodatkowych grup bojowych w Bułgarii, Rumunii, Słowacji i Węgrzech¹⁸.

Kilka miesięcy później, 29 czerwca 2022 r., na następnym szczycie w Madrycie przyjęto nową koncepcję strategiczną NATO. Jej istotą jest przystosowanie Sojuszu do zagrożeń ze strony Rosji i nasilającej się rywalizacji z Chinami. Opisano w niej środowisko bezpieczeństwa, potwierdzono wartości i przywołano trzy kluczowe zadania sojusznicze: odstraszenie i obronę, zarządzanie kryzysowe oraz bezpieczeństwo oparte na współpracy. Stwierdzono wyraźnie, iż NATO jest zdecydowane chronić wolność i bezpieczeństwo sojuszników. Kluczowym zadaniem i największą odpowiedzialnością Sojuszu jest

¹⁶ *Brussels Summit Communiqué, op. cit.*

¹⁷ *Statement by NATO Heads of State and Government on Russia's attack on Ukraine*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192489.htm (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

¹⁸ *Statement by NATO Heads of State and Government*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_193719.htm?selectedLocale=en (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

zapewnienie zbiorowej obrony przed wszystkimi zagrożeniami, ze wszystkich kierunków.

Rosja została określona jako największe i bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa sojuszników oraz pokoju i stabilności w obszarze euroatlantyckim¹⁹. W wydanej na zakończenie szczytu deklaracji podkreślono, że NATO będzie broniło ludności i każdego centymetra swego terytorium, zachowując podejście 360 stopni. Zapowiedziano zwiększenie w razie potrzeby batalionowych grup bojowych do poziomu brygady, wspartych przez szybko dostępne siły wzmocnienia, rozmieszczony wcześniej sprzęt i sprawny system dowodzenia i kontroli. Pozytywnie oceniono współpracę państw ramowych i państw przyjmujących w zakresie wzmacniania potencjału, w tym ustanowienia struktur dywizyjnych, zapewniających dowodzenie przydzielonymi siłami. Zapowiedziano także intensyfikację działalności szkoleniowej, mającej na celu przygotowanie wojsk do prowadzenia wielodomenowej operacji wielkiej intensywności oraz zapewnienie wsparcia sojuszników w krótkim czasie²⁰.

Podczas szczytu w Wilnie, przeprowadzonego w dniach 11–12 lipca 2023 r., oceniono, że z uwagi na radykalną zmianę środowiska bezpieczeństwa nie można odrzucić zagrożenia suwerenności i integralności państw sojuszu. Uzgodniono wzmocnienie wysuniętej obrony oraz wprowadzono do użytku nową generację regionalnych planów obrony. Zobowiązano się do ich pełnego zabezpieczenia i do regularnych ćwiczeń. Ustanowiono nowe, wielonarodowe i wielodomenowe Sojusznicze Siły Reagowania. Uzgodniono wzmocnienie systemu dowodzenia i kontroli NATO podległego dowództwu w SHAPE. Stwierdzono, że obecnie funkcjonuje osiem wielonarodowych batalionowych grup bojowych, a także potwierdzono wolę zwiększenia istniejących batalionowych grup bojowych do poziomu brygady. Zwrócono również uwagę na potrzebę posiadania silnego przemysłu

¹⁹ *NATO 2022 Strategic Concept*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (dostęp: 17 grudnia 2023 r.).

²⁰ *Madrid Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm?selectedLocale=en (dostęp: 18 grudnia 2023 r.).

obronnego, zdolnego do zaspokojenia potrzeb obronnych oraz realizacji zintensyfikowanych szkoleń i ćwiczeń. Zapowiedziano na koniec rozmieszczenie amunicji i sprzętu w rejonach planowanych działań wojsk²¹.

Wzmocniona Wysunięta Obecność NATO – eFP

Zmiana środowiska bezpieczeństwa, spowodowana w 2014 r. agresywnymi działaniami Rosji przeciwko Ukrainie, wzbudziła zaniepokojenie w całym NATO. Zwiększenie obecności wojskowej Sojuszu w krajach bałtyckich i Polsce w ramach wspólnego szkolenia i ćwiczeń nie okazało się rozwiązaniem, które gwarantowało skuteczne odstraszanie potencjalnego przeciwnika.

Z tego powodu następnym krokiem, ogłoszonym w czasie szczytu NATO w Warszawie w dniach 8–9 lipca 2016 r., była inicjatywa wzmocnionej Wysuniętej Obecności. Jej celem stało się zademonstrowanie solidarności, determinacji i zdolności do natychmiastowej odpowiedzi Sojuszu w wypadku jakiegokolwiek agresji. Począwszy od początku 2017 r. w państwach bałtyckich i Polsce zaplanowano rozmieszczenie wielonarodowych sił, zorganizowanych przez państwa ramowe i wsparte przez pozostałe państwa. Podstawą miały być cztery batalionowe grupy bojowe, zdolne do współdziałania z siłami narodowymi, rotowane, lecz zapewniające ciągłą obecność i mogące być realnie wzmocnione w razie potrzeby. Do pełnienia roli państw ramowych swój akces zgłosiły Wielka Brytania, Kanada, Niemcy i Stany Zjednoczone, a ich wojska miały być rozmieszczone odpowiednio w Estonii, Łotwie, Litwie i Polsce. Ponadto zaakceptowano polską ofertę wykorzystania istniejącego dowództwa dywizji jako podstawę do sformowania wielonarodowego sojuszniczego dowództwa dywizji.

Łącznie osiemnaście państw zgłosiło swą gotowość do skierowania własnych sił do tworzonych wielonarodowych grup batalionowych.

²¹ *Vilnius Summit Communiqué*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (dostęp: 18 grudnia 2023 r.).

Dodatkowo (na zasadzie bilateralnego porozumienia polsko-amerykańskiego) Stany Zjednoczone potwierdziły plany rozmieszczenia w Polsce od 2017 r. pancernego brygadowego zespołu bojowego (*Armored Brigade Combat Team*, ABCT) jako uzupełnienia działań NATO²².

Struktura grup bojowych od początku nie była jednolita i do tej pory ulega zmianom w ramach rotacji. Wynika to częściowo z ich charakteru – są bowiem integrowane z narodowymi brygadami znajdującymi się w krajach ich stacjonowania. Na początku 2021 r. następujące kraje wysłały swoich żołnierzy i pracowników do wykonywania zadań; łącznie we wszystkich grupach bojowych w tym okresie służyło około 4600 żołnierzy²³:

eFP BG Estonia: Wielka Brytania, Dania, Islandia;

eFP BG Łotwa: Kanada, Albania, Czechy, Islandia, Czarnogóra, Polska, Słowacja, Słowenia, Hiszpania;

eFP BG Litwa: Niemcy, Belgia, Czechy, Islandia, Luksemburg, Niemcy, Norwegia;

eFP BG Polska: USA, Chorwacja, Rumunia, Wielka Brytania.

W reakcji na rosyjską, pełnoskalową agresję na Ukrainę, NATO podjęło szereg decyzji dotyczących wzmocnienia obrony państw członkowskich. Jedną z nich, uzgodnioną na szczycie w Brukseli 24 marca 2022 r. było utworzenie czterech dodatkowych grup bojowych. Ogłoszono, że zostaną sformowane w następujących państwach:

- w Bułgarii – kraj ramowy Włochy,
- w Rumunii – kraj ramowy Francja,
- na Słowacji – kraj ramowy Czechy,
- na Węgrzech – kraj ramowy Węgry.

Na szczycie w Warszawie przyjęto również polską propozycję stworzenia sojuszniczego dowództwa dywizji, którego zadaniem

²² P. Soloch, P. Pietrzak, *Szczyt NATO w Warszawie: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/37-40_KBN_Soloch_Pietrzak.pdf (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).

²³ *NATO's Enhanced Forward Presence*, https://shape.nato.int/resources/site16187/General/factsheets/factsheet_efp_2021.pdf (dostęp: 19 grudnia 2023 r.)

miała być koordynacja działań wszystkich grup bojowych. Na miejsce stacjonowania dowództwa wybrano Elbląg. Wstępna gotowość została osiągnięta do końca czerwca 2017 r. W następnym roku, podczas ćwiczenia „Anakonda” dowództwo zostało poddane praktycznemu sprawdzianowi w ramach certyfikacji. Przeprowadził go międzynarodowy zespół zorganizowany przez Sojusznicze Dowództwo Wojsk Lądowych (*Allied Land Command*, LANDCOM) z Izmiru. Dowództwo dywizji zdało swój egzamin bardzo dobrze i osiągnęło pełną gotowość w grudniu 2018 r.²⁴. Kolejnym wyzwaniem jest ponowna certyfikacja planowana na 2024 r.²⁵.

Kilka miesięcy po osiągnięciu gotowości przez dowództwo MND NE, w marcu 2019 r. na Łotwie zaczęła powstawać nowa struktura tego szczebla, czyli Dowództwo Wielonarodowej Dywizji Północ (*Multinational Division North*, MNDN), które osiągnęło pełną gotowość w lipcu 2023 r.²⁶.

Najwyższym szczeblem dowodzenia NATO, znajdującym się na terenie Polski, jest Wielonarodowy Korpus Północny Wschód stacjonujący w Szczecinie. Rozpoczął on swoje funkcjonowanie 18 września 1999 r., czyli w roku wstąpienia Polski do NATO. Sformowały go wówczas trzy państwa, które do dzisiaj są państwami ramowymi: Dania, Niemcy i Polska. Z uwagi na agresywne działania Rosji jedną z decyzji szczytu w Walii w 2014 r. było podniesienie statusu dowództwa do poziomu dowództwa wysokiej gotowości, zdolnego do dowodzenia siłami NATO na terenach Estonii, Łotwy, Litwy i Polski. Korpus został rozbudowany, a w lecie 2017 r. certyfikowany. Obecnie jest w stałej gotowości do realizacji zadań bojowych na północno-wschodniej flance NATO jako dowództwo komponentu lądowego²⁷.

²⁴ G. Allison, *NATO declares MND-NE combat ready*, <https://ukdefencejournal.org.uk/nato-declares-mnd-ne-combat-ready> (dostęp: 14 grudnia 2023 r.).

²⁵ *The Next Phase of Certification is Behind Us*, <https://mndne.wp.mil.pl/en/articlesnews-u/2023-10-24y-the-next-phase-of-certification-is-behind-us/> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).

²⁶ *Multinational Division North Declares Full Operational Capability*, <https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/multinational-division-north-declares-full-operational-capability> (dostęp: 12 stycznia 2024 r.).

²⁷ *History*, <https://mncne.nato.int/about-us/history> (dostęp: 12 stycznia 2024 r.).

Podsumowanie

Niespodziewana aneksja Krymu oraz rosyjskie wsparcie działań separatystów we wschodniej Ukrainie były zaskoczeniem dla większości państw Sojuszu Północnoatlantyckiego. Późniejsze działania Rosji w wielu obszarach – cyberprzestrzeni, przestrzeni informacyjnej, ale także militarne zaangażowanie w odległych sobie krajach, np. Syrii – są świadectwem, że agresywna postawa jest stałym, zaplanowanym sposobem działania tego państwa i najprawdopodobniej takim pozostanie w najbliższej przyszłości.

W tej sytuacji NATO, po dotychczasowym okresie „pauzy strategicznej”, gdy konieczność obrony granic państw członkowskich nie była aktualnym wyzwaniem, zostało zmuszone do przeorientowania się ku swojej podstawowej funkcji: odstraszenia i obrony kolektywnej. Choć było to główne zadanie w okresie zimnej wojny, po rozpadzie ZSRR i Układu Warszawskiego mogło się wydawać, że tego typu zagrożenia należą już do przeszłości. W następnych dekadach NATO zaangażowało się w operacje innego typu, w tym również występujące poza obszarem traktatowym, jak np. misje w Afganistanie. Spowodowało to konieczność zmiany sposobu szkolenia i wyposażenia wojsk. Zaczęto preferować lekkie formacje i sprzęt, zdolne do przetrzutu na dalekie odległości głównie transportem lotniczym.

Najnowsze wydarzenia zmuszają do zmian. Konieczne staje się przygotowanie sił zbrojnych państw członkowskich do walki z równorzędnym przeciwnikiem, uzbrojonym w ciężki sprzęt i, w początkowym okresie, przeważającym liczebnie. Wszystkie inicjatywy podejmowane od szczytu w Walii z 2014 r. mają jeden wspólny mianownik – zapewnić wiarygodne odstraszenie, a w razie potrzeby obronę państw członkowskich.

Warto podkreślić, że NATO realizuje politykę 360 stopni, co oznacza troskę o wszystkie państwa i branie pod uwagę wszelkich zagrożeń. Na przykładzie eFP można pokazać, że kraje angażują się we wspólną obronę, wdrażając właśnie takie podejście. Dobrym przykładem jest Polska, która – będąc państwem-gospodarzem dla stacjonującej w Bemowie Piskim grupy bojowej eFP – jednocześnie

skierowała kompanię czołgów do grupy bojowej znajdującej się w Łotwie, a kompanię piechoty zmotoryzowanej – do Rumunii.

Stacjonowanie rotacyjnych grup bojowych zapewnia ciągłą obecność sił wielonarodowych na tym obszarze. Oznacza to, że kalkulacje ewentualnego przeciwnika dotyczące spójności sojuszu i jego gotowości do zbrojnej odpowiedzi w wypadku agresji muszą uwzględniać ten fakt. Niezależnie od wielkości sił i militarnego potencjału Rosji sam fakt stacjonowania wojsk NATO jest krzepiący dla krajów na jego wschodniej flance. Nie jest to jedynie obecność szkoleniowa – ta bowiem ma jedynie podtrzymywać gotowość krajów i integrować brygady innych państw – lecz także element odstraszenia i obrony, który wzmacnia bezpieczeństwo również naszego kraju. Ta integracja oznacza, że z jednej strony państwa zwiększają swój potencjał zbrojny, a z drugiej mogą liczyć na wsparcie wojsk tych krajów, w których aktualnie goszczą.

Struktura dowodzenia NATO w regionie również została poddana reformie. Powstały dwa dowództwa wielonarodowych dywizji: Północny Wschód i Północ. Charakter zmieniło także dowództwo Wielonarodowego Korpusu Północny Wschód, stając się Regionalnym Dowództwem Komponentu Lądowego (*Regional Land Component Command*, RLCC). Zostało ono certyfikowane w 2021 r.²⁸. Są one dowództwami wysokiej gotowości, ćwiczącymi w regionie, dzięki czemu gromadzą bezcenną wiedzę oraz doświadczenie. Oprócz bieżącej działalności są także w stanie szybko przejąć dowodzenie dodatkowymi siłami, które w razie potrzeby mogą być skierowane na wschodnią flankę NATO.

Nie należy zapominać o współpracy z wojskami Stanów Zjednoczonych. Oprócz batalionowej grupy bojowej przekazanej do NATO Stany Zjednoczone utrzymują dodatkowe siły oraz sprzęt w miejscach składowania, jak również rozwijają swój system dowodzenia. Doskonałym przykładem jest reaktywowanie dowództwa V Korpusu, który osiągnął pełną gotowość bojową w listopadzie 2021 r. i którego wysunięte stanowisko dowodzenia znajduje się w Poznaniu.

²⁸ J. von Sandrart, *Foreword*, „Baltic Amber Magazine” 2022, nr 1, <https://mncne.nato.int/newsroom/baltic-amber>, s. 5, (dostęp: 18 lutego 2024 r.).

Reasumując, środowisko bezpieczeństwa Polski uległo od 24 lutego 2022 r. zasadniczej zmianie. Oczekiwania, że Rosja będzie w stanie używać swoich sił zbrojnych wyłącznie do prób zastraszenia i wymuszania korzystnych dla siebie decyzji politycznych okazały się całkowicie błędne. Można z całą pewnością stwierdzić, że Federacja Rosyjska jest w stanie używać swoich sił zbrojnych do prowadzenia otwartej agresji blisko granic NATO, nawet gdy zdaje się, że szanse jej powodzenia są niewielkie i nie ma pewności co do osiągnięcia zakładanych celów. Oznacza to, że jedynym sposobem zapewnienia bezpieczeństwa Polski i pozostałych krajów wschodniej flanki jest zwiększenie ich potencjału militarnego. Można tego dokonać poprzez potencjał poszczególnych państw oraz samego NATO. Oba rozwiązania uzupełniają się wzajemnie i powinny być stosowane łącznie.

Zabiegając o potencjał NATO, należy rozpocząć od realizacji już istniejących zobowiązań dotyczących rozwoju sił eFP. Pierwszym etapem powinno być rozwinięcie batalionowych grup bojowych do poziomu brygady. Na początku mogłyby stacjonować na zasadzie rotacji, tak jak dotychczas, a po stworzeniu odpowiednich warunków, w tym dla rodzin żołnierzy – już na stałe. Jeżeli brygady zachowają swój wielonarodowy charakter, jest rzeczą istotną, aby tworzące je moduły bojowe (bataliony, dywizjony, samodzielne kompanie) pochodziły z tego samego państwa. Równie ważne jest, aby rotowane brygady były uprzednio zgrane i certyfikowane. Te działania pozwolą na uniknięcie okresów obniżonej gotowości i przystąpienie do skutecznych działań od momentu ich przybycia na dany teren.

Przygotowując w ten sposób brygady, należy równolegle szkolić jednostki dywizyjne (np. pułki artylerii, przeciwlotnicze, logistyczne, bataliony rozpoznawcze, saperów i inne oddziały rodzajów wojsk). Optymalnym rozwiązaniem byłoby stacjonowanie ich w krajach bałtyckich, również w Polsce. Biorąc pod uwagę realia, a zwłaszcza infrastrukturę, jasne jest, że nie będzie to szybki proces. Zakładając, że pierwszeństwo ma rozmieszczenie brygad, jednostki dywizyjne mogą przebywać w swoich macierzystych krajach. Nie zmienia to

faktu, że powinny być jednak przygotowane i przećwiczone plany ich szybkiego przerzutu do rejonów operacyjnego przeznaczenia.

Stanem docelowym na pierwszym etapie powinno być funkcjonowanie co najmniej dwóch w pełni rozwiniętych dywizji NATO. Wdrożenie takiego planu sprowadza się zasadniczo do wypełnienia, zgodnie zresztą z zapowiedziami, istniejącego już szkieletu struktury dywizji NATO, którego budowa trwała kilka ostatnich lat i którego nie należy zaprzepaścić. Dwie dywizje – które mogą natychmiastowo wykorzystać swoje brygady do pierwszych działań, a w okresie kilku kolejnych dni zastosować pełen potencjał pozostałych jednostek dywizyjnych – byłyby, we współdziałaniu z siłami narodowymi, zasadniczym czynnikiem odstraszenia w naszym regionie. Ich potencjał powinien pozwalać na natychmiastowe przeciwstawienie się ograniczonej agresji, którą Rosja mogłaby realizować poprzez uderzenie z miejsc stałej dyslokacji swoich sił militarnych lub zasobami gromadzonymi w pobliżu granic pod pretekstem prowadzonych ćwiczeń. Niewątpliwie takie zagrożenie będzie występowało w nadchodzącym okresie i należy wprowadzać jak najskuteczniejsze metody odpowiedzi na nie. Czas reakcji będzie bez wątpienia czynnikiem decydującym, a tym samym gotowość do szybkiej reakcji będzie mogła stać się podstawą wiarygodnego odstraszenia.

Bibliografia

References List

- Allison G., *NATO declares MND-NE combat ready*, <https://ukdefencejournal.org.uk/nato-declares-mnd-ne-combat-ready> (dostęp: 14 grudnia 2023 r.).
- Bodalska B., *Prezydent Duda: Szczyt NATO sukcesem Sojuszu i Polski*, <https://www.euractiv.pl/section/polityka-zagraniczna-e/news/prezydent-duda-szczyt-nato-sukcesem-sojuszu-i-polski> (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).
- Brussels Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156624.htm (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).

- Brussels Summit Communiqué*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_18_5000.htm (dostęp: 12 grudnia 2023 r.).
- Clark M., Bartos G., *Russia's Zapad-2021 Exercise*, Institute for the Study of War, <https://www.Understandingwar.org/sites/default/files/Zapad%202021%20Active%20Phase%20ISW%20September%202021%20Russia%20INTSUM.pdf> (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).
- Dura M., «*Iskandery*» poza kontrolą. *Przekraczają deklarowany zasięg*, strona internetowa Defence24, 12 stycznia 2020 r., <https://defence24.pl/sily-zbrojne/iskandery-pozza-kontrola-przekraczaja-deklarowany-zasieg> (dostęp 18 lutego 2024 r.).
- History*, <https://mncne.nato.int/about-us/history> (dostęp: 12 stycznia 2024 r.).
- Koziej S., Pietrzak P., *Szczyt NATO w Walii: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, <https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/11-29%20koziej%20pietrzak.pdf> (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).
- Larrabee F.S., Wilson P.E., Gordon J. IV, *The Ukrainian Crisis and European Security. Implications for the United States and US Army*, RAND Research Report, https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR903.html (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).
- Madrid Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm?selectedLocale=en (dostęp: 18 grudnia 2023 r.).
- Marzec P., *Kreml potwierdza: W Kaliningradzie rozmieszczono Iskandery. Komentatorzy nie mają wątpliwości*, https://www.rmfm24.pl/fakty/swiat/news-kreml-potwierdza-w-kaliningradzie-rozmieszczono-iskandery-ko,nId,2_518934#crp_state=1 (dostęp: 17 grudnia 2023 r.).
- Multinational Division North Declares Full Operational Capability* <https://mncne.nato.int/newsroom/news/2023/multinational-division-north-declares-full-operational-capability> (dostęp: 12 stycznia 2024 r.).
- NATO's Enhanced Forward Presence*, https://shape.nato.int/resources/site16187/General/factsheets/factsheet_efp_2021.pdf (dostęp: 19 grudnia 2023 r.).
- NATO 2022 Strategic Concept*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf (dostęp: 17 grudnia 2023 r.).

- Sandrart J., *Foreword*, „Baltic Amber Magazine” 2022, nr 1, <https://mncne.nato.int/newsroom/baltic-amber> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).
- Smura T., Lipka R., *Program modernizacji Sił Zbrojnych Federacji Rosyjskiej – stan realizacji i perspektywy powodzenia*, https://pulaski.pl/wpcontent/uploads/2015/02/Komentarz_Miedzynarodowy_Pulaskiego_nr_02_15_PL.pdf (dostęp: 10 marca 2024 r.).
- Soloch P., Pietrzak P., *Szczyt NATO w Warszawie: uwarunkowania, rezultaty, wnioski dla Polski*, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/37-40_KBN_Soloch_Pietrzak.pdf (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).
- Statement by NATO Heads of State and Government on Russia’s attack on Ukraine*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_192489.htm (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).
- Statement by NATO Heads of State and Government*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_193719.htm (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).
- The Next Phase of Certification is Behind Us*, <https://mndne.wp.mil.pl/en/articlesnews-u/2023-10-24y-the-next-phase-of-certification-is-behind-us/> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).
- Traktat Północnoatlantycki sporządzony w Waszyngtonie dnia 4 kwietnia 1949 r.*, <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20000870970> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).
- Wales Summit Declaration*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112964.htm#rap (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).
- Warsaw Summit Communiqué*, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133169.htm (dostęp: 14 grudnia 2023 r.).
- Wilk A., Żochowski P., *Ćwiczenia «Zapad 2021». Rosyjska strategia w praktyce*, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/komentarze_405_1.pdf (dostęp: 16 grudnia 2023 r.).
- Wróbel A., *Media: Rosja kończy formowanie dywizji zmechanizowanej w obwodzie kaliningradzkim*, <https://forsal.pl/swiat/rosja/artykuly/8162476,-media-rosja-konczy-formowanie-dywizji-zmechanizowanej-w-obwodzie-kaliningradzkim.html> (dostęp: 15 grudnia 2023 r.).

Vilnius Summit Communiqué, North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm (dostęp: 18 grudnia 2023 r.).

Żochowski P., Sadowski R., Menkiszak M., *Rosyjska interwencja zbrojna we wschodniej Ukrainie*, OSW, 3 września 2014 r., <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-09-03/rosyjska-interwencja-zbrojna-we-wschodniej-ukrainie> (dostęp: 18 lutego 2024 r.).

Copyright (c) 2024 Krzysztof Motacki

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Share-Alike 4.0 International License.